Valiokunnan lausunto MmVL 26/2018 vp– E 104/2018 vp

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Valtioneuvoston selvitys: Euroopan komission tiedonanto koskien toimia hormonitoimintaa häiritseviin kemikaaleihin liittyvien riskien vähentämiseksi

Suurelle valiokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Valtioneuvoston selvitys: Euroopan komission tiedonanto koskien toimia hormonitoimintaa häiritseviin kemikaaleihin liittyvien riskien vähentämiseksi (E 104/2018 vp): Asia on saapunut maa- ja metsätalousvaliokuntaan mahdollisia toimenpiteitä varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:
- maatalousylitarkastaja Tove Jern, maa- ja metsätalousministeriö
- erityisasiantuntija Elina Ekokoski, sosiaali- ja terveysministeriö
- tutkimusprofessori Hannu Kiviranta, Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL)
- hallituksen jäsen Arto Markkula, Kasvinsuojeluteollisuus ry
- kasvinviljelyasiamies Mika Virtanen, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:
- Luonnonvarakeskus

Valiokunta on saanut ilmoituksen, ei lausuttavaa:
- Kilpailu- ja kuluttajavirasto

VALTIONEUVOSTON SELVITYS

Ehdotus

Yleistä

Euroopan parlamentti hyväksyi hormonitoimintaa häiritseviä aineita koskevan päätöslauselman vuonna 1998, ja komissio hyväksyi vuonna 1999 tällaisia aineita koskevan yhteisön strategian. Strategiaa on toteutettu tutkimusta, sääntelyä ja kansainvälistä yhteistyötä koskevien toimien avulla. Hormonitoimintaa häiritseviä aineita koskevassa tutkimuksessa ja sääntelyssä on saavu-

tettu merkittävää edistymistä, ja EU onkin maailman huippua tällaisten kemikaalien käsittelyssä. Strategiaa on kuitenkin syytä päivittää siten, että se pysyy nykyaikaisena ja vastaa edelleen näiden aineiden ai-heuttamiin haasteisiin eri alueilla. Tätä varten komissio esittää päivitetyn strategisen lähestymistapansa tuleville vuosille. Strategian tavoite on varmistaa EU:n kansalaisten ja ympäristön suojelun korkea taso, ja samalla turvata kuluttajia ja yrityksiä hyödyttävät sisämarkkinat.

Valtioneuvoston kanta

Suomi pitää tarpeellisena uutta strategiaa koskien hormonitoimintaa häiritsevien aineiden aiheuttamien riskien vähentämisestä EU:ssa ja on tyytyväinen, että toimenpiteiden valmistelu etenee. Strategia perustuu ennalta varautumisen periaatteeseen, minkä soveltamista Suomi pitää tärkeänä.

Suomi toivoo komissiolta konkreettisten tavoitteiden kirjaamista ja selkeää aikataulua, erityisesti koskien toimivuustarkastusta.

Toimivuustarkastus (Fitness check)

Valtioneuvoston kannan mukaisesti valiokunta pitää tärkeänä, että hormonitoimintaa häiritsevistä aineista säädetään johdonmukaisesti eri lainsäädäntöalueilla. Tästä syystä Suomi kannattaa Sen vuoksi valiokunta pitää EU-säädösten kokonaisvaltaista tarkastelua (fitness check). Suomi toteaa kuitenkin, että kosmetiikka-asetuksen eläinkoekielto hankaloittaa hormonitoimintaa häiritsevien aineiden tunnistamista niiden aineiden suhteen, joita käytetään ainoastaan kosmetiikan raaka-aineena, sillä kaikkia testauksessa käytettäviä eläinkokeita ei vielä voida korvata in vitro-menetelmillä (tutkimustekniikat, joissa koe suoritetaan elävän organismin ulkopuolella).

Tutkimuksen tukeminen

Suomi pitää tärkeänä, että päätöksenteko perustuu tieteelliseen tietoon. Tästä syystä hormonitoimintaa häiritseviä aineita koskevaa tutkimusta, joka keskittyy aineiden tunnistamiseen, vaikutuksiin ihmisen terveyteen ja luontoon, vaikutusmekanismeihin, altistumiseen ja riskinhallintakeinoihin, on perustelua tehdä EU-tasolla. Tutkimuksen tukeminen hyödyttää myös testimenetelmien kehittämistä, mukaan lukien vaihtoehtoisten menetelmien kehittelyä eläinkokeille.

Kokonaisvaltainen lähestymistapa

Suomi pitää tärkeänä kansainvälistä yhteistyötä, mukaan lukien OECD- ja YK-yhteistyö. Ottaen huomioon kemikaalien globaalin luokitusjärjestelmän päivittämisen haasteet tulisi ensin tarkkaan selvittää, mitä lisäarvoa hormonitoimintaa häiritsevien kemikaalien vaaraluokka toisi.

Suomi tukee komission aietta perustaa internetportaali hormonitoimintaa häiritseville aineille. On tärkeää, että luotettavaa tietoa on saatavilla helposti, ja että tieto palvelee yhtä lailla viranomaisia kuin asianomaisia sidosryhmiä. Suomi ehdottaa, että komissio tarkastelee Euroopan kemikaaliviraston nanomateriaaliportaalia (EUON) mahdollisena esimerkkinä.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleistä

Valtioneuvoston kannan mukaisesti valiokunta pitää tärkeänä, että hormonitoimintaa häiritsevistä aineista säädetään johdonmukaisesti eri lainsäädäntöalueilla. Tästä syystä EU-säädösten kokonaisvaltainen tarkastelu (fitness check) on perusteltua. Valiokunta korostaa, että päätöksenteon tulee perustua tieteelliseen tietoon. Sen vuoksi myös EU-tasolla tulee tehdä hormonitoimintaa häiritseviä aineita koskevaa tutkimusta, joka keskittyy aineiden tunnistamiseen (mm. koko ruokaketjussa ja luonnossa), vaikutuksiin ihmisen ja eläinten terveyteen sekä luontoon, vaikutusmekanismeihin, altistumiseen ja riskinhallintakeinoihin. Tutkimuksessa on myös otettava huomioon uudet kiertotalouteen liittyvät riskit. Valiokunta pitää lisäksi tärkeänä kansainvälistä yhteistyötä, mukaan lukien OECD- ja YK-yhteistyö.

Valiokunta toteaa, että internetportaalin perustaminen hormonitoimintaa häiritseville aineille on hyvä aloite. Portaali voi yhdistää hajallaan olevaa tietoa ja palvella tavallista kuluttajaa, viranomaisia ja muita sidosryhmiä.

Valiokunta toteaa, että useimmat EU:n kemikaaleja koskevat säädökset vaativat sekä vaaran- että riskinarviointia riskinhallintakeinojen valintaa varten. Vaaranarvioinnilla tarkoitetaan tarkasteltavan aineen sisäisiä ominaisuuksia, kuten esim. syöpävaarallisuutta. Riskinarvioinnissa on otettava huomioon vaaranarvioinnin lisäksi myös altistuminen. Valiokunta toteaa, että varovaisuusperiaate on hyvä toimintatapa varsinkin markkinoille tulevien uusien kemikaalien aiheuttamien riskien vähentämiseksi, sillä varsin usein tilanne on se, että näistä kemikaaleista ei ole riittävästi tieteelliseen riskinarvioon perustuvaa tietoa.

Kasvinsuojeluaineet

Valiokunta toteaa, että tiedonanto koskee laajasti kemikaaleja, joista kasvinsuojeluaineet kuuluvat valiokunnan toimialaan.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että kasvinsuojeluaineita saa markkinoida ja käyttää Suomessa vain, jos ne ovat Suomessa hyväksyttyjä. Valmisteiden hyväksyminen edellyttää, että niiden sisältämä(t) tehoaine(et) on/ovat EU:ssa hyväksytty/hyväksytyt. Sekä kasvinsuojeluaineiden kansalliset päätökset että niiden sisältämien tehoaineiden EU-tason päätökset hyväksyttävyydestä edellyttävät tieteellistä riskinarviointia ja aineen turvallisen käytön selvittämistä. Hyväksyminen annetaan vain, jos hyväksymisen edellytykset täyttyvät.

Valiokunta toteaa, että nykyinen lainsäädäntö sisältää riskinarviointia koskevien säännösten lisäksi tehoaineiden hyväksymisen edellytyksenä eräitä vaaraominaisuuksiin perustuvia kriteerejä, joista yksi koskee hormonitoimintaa häiritsevää ominaisuutta. Tehoaine hyväksytään vain, jos sillä ei katsota olevan sellaisia hormonitoimintaa häiritseviä ominaisuuksia, joilla voi olla haitallisia vaikutuksia ihmisille tai muille selkärankaisille, jollei niiden altistuminen kyseiselle kasvinsuojeluaineen tehoaineelle ole ehdotetuissa käyttöolosuhteissa merkityksetön. Tehoaineella katsotaan olevan hormonitoimintaa häiritseviä ominaisuuksia, jos lainsäädännössä määritellyt kriteerit täyttyvät.

Mainitut kriteerit hormonitoimintaa häiritsevien aineiden tunnistamiseksi on hyväksytty vuonna 2018 ja ovat samat kasvinsuojeluaineita ja biosideja koskevassa lainsäädännössä. Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että keskustelua on käyty merkityksettömän altistumisen tulkinnasta, mutta tällä hetkellä siitä ei ole päästy yhteisymmärrykseen, joten voidaan sanoa, että tehoaine hyväksytään vain, jos sillä ei ole hormonitoimintaa häiritseviä ominaisuuksia.

Valiokunta toteaa, että kasvinsuojeluaineiden käyttö Suomessa on huomattavasti vähäisempää kuin EU-maissa yleensä. Kasvinsuojeluaineissa käytettävien tehoaineiden määrä EU:n markkinoilla on vähentynyt tehoaineita koskevan uudelleenhyväksymisohjelman aikana. Tämä on tapahtunut uudelleenarvioinnin tuloksena, kun tehoaine ei ole täyttänyt hyväksymisen edellytyksiä tai yritysten vetäessä tehoaineita markkinoilta taloudellisista syistä. Nyt ollaan tilanteessa, jossa erityisesti EU:n pohjoisen vyöhykkeen viljelijöillä ei ole enää käytössä riittävää kasvinsuojeluaineiden valikoimaa, jotta sadon määrä ja laatu voidaan turvata. Ongelma on suurin avomaan puutarhatuotannossa ja muussa erikoiskasvintuotannossa, erityisesti tuhoeläinten torjunnan osalta. Tilannetta vaikeuttaa se, että EU:n pohjoisella vyöhykkeellä kasvinsuojeluaineiden markkinat ovat pienet, mikä vähentää kiinnostusta tuotteiden kehittämiseen.

Edellä on korostettu EU-säädösten kokonaisvaltaista tarkastelua, jotta hormonitoimintaa häiritsevistä aineista säädetään johdonmukaisesti ja lainsäädännössä kohdellaan eri aloja tasapuolisesti. Jotta EU:n elinkeinotoiminta pysyisi kilpailukykyisenä lisääntyvästä sääntelystä huolimatta, valiokunta painottaa sitä, että EU:n on asetettava vastaavat ehdot ja rajoitukset myös alueelleen tuotaville kemikaaleille ja elintarvikkeille.

Valiokunta toteaa, että kasvinsuojeluaineissa käytettävien tehoaineiden vähenemisen seurauksena kasvinsuojeluaineiden käytöstä aiheutuvat riskit ovat vähentyneet, mikä on sekä terveyden että ympäristön suojelun näkökulmasta tarkoituksenmukaista. Toisaalta monen kasvinviljelijän arki on vaikeutunut kasvinsuojeluvaihtoehtojen kaventuessa. Tarvitsemme sen vuoksi kehitystyötä sekä uusien turvallisten kemiallisten kasvinsuojeluaineiden löytämiseksi että korvaavien kasvinsuojelumenetelmien kehittämiseksi, jotta viljelijällä on edellytykset hyvän sadon turvalliseen tuottamiseen.

VALIOKUNNAN LAUSUNTO

Maa- ja metsätalousvaliokunta ilmoittaa,

että se yhtyy asiassa valtioneuvoston kantaan korostaen edellä esitettyjä näkökohtia.

Helsingissä 1.3.2019

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Anne Kalmari kesk
varapuheenjohtaja Kari Kulmala sin
jäsen Pertti Hakanen kesk

jäsen Teuvo Hakkarainen ps
jäsen Hanna Halmeenpää vihr
jäsen Lasse Hautala kesk
jäsen Reijo Hongisto sin
jäsen Susanna Koski kok
jäsen Jari Myllykoski vas
jäsen Mats Nylund r
jäsen Juha Pylväs kesk
jäsen Tytti Tuppurainen sd
jäsen Harry Wallin sd
jäsen Eerikki Viljanen kesk
jäsen Peter Östman kd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Carl Selenius